

Hegedűs Orsolya

Mono-mánia

Gál András: A festmény határa

- Erns Múzeum, Budapest
- 2008. szeptember 12 – november 2.

„Himnuszodat zengem ma, Egyetlen
Szín és megváltó Egyidejűség.”

Térey János: *Olaj & Vászón – monokróm himnusz Gál Andrásnak*¹

(Előhang)

Vajon miért rendezett a Műcsarnok – jelenlegi gyakorlatától és előzetesen kiadott programjától eltérően – önálló retrospektív tárlatot egy művésznek az Ernst Múzeumban, s vajon a sok arra érdemes közül miért épp GÁL ANDRÁSNAK? Bár ezek érdekes, a honi művészeti intézményrendszer természetét is érintő kérdések, de most a kiállításról és a kiállított művekről beszélünk. Legyen tehát szó a festményekről, és arról, ahogy azokat bemutatták nekünk.

Egyetlen szín

Absztrakt művészekre gyakran és joggal aggatják a következetes jelzőt. Gál esetében inkább azt mondanám, hogy a számára lehetséges egyetlen utat járja.

¹ In: Térey János: *Sonja útja a Saxonia mozitól a Pirnai térig. Válogatott versek*. Palatinus, 2003

GÁL ANDRÁS

A festmény határa, Ernst Múzeum, 2008 © Fotó: Rosta József

Teszi ezt a 90-es évek közepe óta, a monokróm, nem-ábrázoló (anikonikus) vagy akár a radikális festészet paradigmájában – helyi hagyomány, kontextus híján, és eme keretek között nincs értelme a megkülönböztetésükkel bíbelődni.² Gál egyébként maga kovácsol erényt a szcéna hiányosságából: az előzménynélküliségből adódóan maga járja végig az összes utat, kísérletezve színnel, formával, anyaggal, felülettel, majd az anyagtól eltávolodva szituációval és kontextussal. Mindenkori viszonyítási pontjait időről időre felfedi olyan kép- és kiállításcímekkel, mint a *Who's Afraid of Yellow*, *Anikonikus festmények* vagy éppen a híres elődök (Richard Serra, Blinky Palermo) nevének címbeli emlegetésével. Kedvelt vesszőparipáit – a helyi hagyomány hiányára való reflektálás, a struktúrák karakterének vizsgálata, személyes kézjegy vagy ipari metódus, szín, referencialitás, a helyszín mint kontextus, formázott vászon, a kép fizikai határai – ha csak teheti, kifejezésre juttatja műveiben és statementjeiben, melyek ezúttal a katalógusban vannak felsorolva. Számomra Gál festészetének legizgalmasabb része a kettősség, illetve az ellentétekből fakadó feszültség, amely mind a festői alkotás, mind a befogadás későbbi aktusában jelen van. A gondolati és érzéki sík

² A témában lásd: Sturcz János: *„Látod, amit látsz.” A radikális monokróm festészet magyarországi recepciója a 90-es években. A szín önálló élete*. Magyar és nemzetközi monokróm festészeti kiállítás. (kat.) Műcsarnok, Budapest, 2002

egymásnak feszülése a létrehozás pillanataiban, amikor az előre kiszámított vég-eredmény érdekében megtervezett mozdulatokból, eljárásokból álló „kivitelezési” folyamat szemben áll az alkotás izgalmával, a terpentinszagtól felszökő adrenallinnal és a hatalmas vásznak „megdolgozásának” macsós karakterével. Majd pedig mindennek befogadása: a szemünk által közvetített, a szín és a forma letapogatásából adódó érzéki élmény intellektuális szintre emelése, majd visszatérés az érzékek által felfogható regiszterbe.

Megváltó Egyidejűség

Hogy mindez hogyan szerveződik kiállítássá és betölti-e azt a küldetését, hogy megmutassa Gál festészetének dimenzióit egy olyan közönség számára is, mely nem familiáris ezzel a művészettel – ez megint más kérdés. A retrospektív tárlatok mindig az adott időpillanat jelen- és múltértelmezéséről tanúskodnak, azaz kevésbé alkalmasak a múlt és jelen objektív felmutatására. Ha azonban úgy tekintjük, hogy van egy iránypont, amelyből a centrális perspektívához hasonlóan vetítvonalak indulnak ki, hogy kijelöljék a dolgok helyét, akkor mégis remélhetjük, hogy a lehetséges legobjektívabb képet kapjuk.

E kiállítás iránypontja kétségtelenül a jelen, és minden más e ponthoz képest torzul. A válogatás és a rendezés során azonban, úgy érzem, az iránypont kijelölése után nem minden esetben sikerült meghúzni a megfelelő segédvonalakat. Az Ernst Múzeum teréről számos kiállításon bebizonyosodott, hogy kiválóan alkalmas a különféle típusú rendezési elképzelések megvalósítására, vagyis: ha megvan a koncepció, jól lehet együttműködni a térrel. A probléma jelen esetben a koncepcióval van: az elmúlt néhány év munkáinak túlsúlya miatt néha lajstromszerű a válogatás, ráadásul nem minden esetben található meg azok hivatkozási pontok, amelyek köré a bemutatott anyagot szervezni lehetett volna. A kiállításnak vannak jól rendezett, egységes, könnyen felfogható terei, de vannak zavaros, látszólag csak lakberendezési szempontokat felvonultató térrészei is. Önmagában álló egészet alkot például a hátsó üvegmennyezetes terem fekete-fehér-szürke blokkja, amely szinte önmaga elég lenne egy retrospektív kiállításához. Ugyanígy alaposan megkomponált a kiállítás címére (*A festmény határa*) reflektáló jobb oldali első terem, ahol a különböző korszakokból származó, a festmény fizikai határaival foglalkozó művekből látha-

tunk válogatást. Gyér világítása és elkülönülése miatt viszont kihagyható lett volna a máskor video-boxként funkcionáló középső terem-rész, a nagyteremben pedig talán úgy lehetett volna áthidalni az egymásra csak esetenként reflektáló művekből adódó zavart, hogy a jelenleginél sokkal kevesebb munka kap itt helyet. Pozitív elemei a rendezésnek a művek és a fal viszonyával való játék – a képek szokásosnál magasabbra vagy alacsonyabbra helyezése, illetve a vásznak falhoz támasztása két lécen. Az alkotó kísérletező hajlama mutatkozik meg itt is, amely egyrészt a műtermi és kiállítási kontextusok összevetésére, ütköztetésére irányul, másrészt pedig a kép térbeli tárgyként való kezelésére, amely másként lép kölcsönhatásba környezetével, ha egy méterrel magasabbra vagy alacsonyabbra helyezzük. A művek minősége és e festészet komolysága persze továbbra sem kérdőjeleződik meg, de talán a mostani válogatásnál – ha már nem volt egyéb egységesen alkalmazható rendezővel –, érvényesülhetett volna a pozitivista, történeti szemlélet, amely napjainkban kevésbé korszerű, de több teret enged a nézői kreativitásnak, valamint kevesebb támadási felületet hagy. És ami egy effajta, a befogadói nyitottságot a szokásosnál alaposabban próbára tevő kiállítás a nézőknek leginkább javára válhatott volna, az az egy egységes nézőpontot következetesen betartó rendezés lett volna, amely képzeletbeli ciceroneként karon fogná és körbevezetné a magától nehezen tájékozódó idegent.

GÁL ANDRÁS

A festmény határa, Ernst Múzeum, 2008 © Fotó: Rosta József

